

vo získalo nádech určitého radikalismu. S ohledem na praktické potřeby této recenze a snahu vyhnout se pojmové nejasnosti jsem zvolila pro překlad slova „accountability“ termínu „zodpovídání se“, případně méně přesného substantiva verbálního bez zvrtného zájmena, tj. „zodpovídání“, jestliže nebylo z hlediska lingvistického jiné volby.

2. Keohane používá ve své stati slovních spojení „volební demokracie“ pro označení reprezentativní demokracie a „participativní demokracie“ pro označení demokracie přímé.

Jana Zatloukalová

Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity

**Jan Bureš, Jakub Charvát,
Petr Just a kol.**

LEVICE V ČESKÉ REPUBLICĚ A NA SLOVENSKU 1989–2009

Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 176 stran.

Kolektivní monografie se pokouší shrnout vývoj a postavení levicových stran v Česku a na Slovensku v uplynulých dvaceti letech. Téma je to jistě zajímavé a významné. Většina českých i slovenských prací o politických stranách se syntetizujícími ambicemi se věnovala především stranickému systému jako celku. Existují publicistické i politologické texty věnované některým vybraným stranám (ODS, KSČM či moravské subjekty), avšak práce věnovaná levici jako celku poněkud scházela. Předkládaná kniha obsahuje řadu zajímavých příspěvků, ale jak bude ukázáno, určitou celostní ambici, kterou je možno vytušit z názvu knihy, nenaplnjuje.

Kniha se skládá z předmluvy, devíti kapitol a anglického resumé. Spojuje autory různých společenskovedních disciplín. Vedle politologů (Miroslav Novák, Jan Bureš, Petr Just, Vladimír Srb a další) jsou mezi autory

zastoupeni i filozofové (Erazim Kohák) a v osobách některých autorů i přímí aktéři vývoje současné české nekomunistické levice. Rubem tohoto přístupu je určitá tematická roztržitost a také ne zcela kompatibilní styl jednotlivých textů. Rovněž je škoda, že jednotlivé kapitoly nenabízejí komparaci české a slovenské levice, jakkoli by to bylo přínosné.

První dvě kapitoly jsou spíše jakýmisi volnými eseji. Erazim Kohák se ve svém příspěvku pohybuje v žánru na pomezí intelektuální rozpravy a politické publicistiky. Formou historických reminiscencí a filozofických úvah poskytuje podněty k debatě o programové modernizaci ČSSD. To je samozřejmě zajímavé, ovšem spíše pro intelektuálnější založené levicové sympatizanty. Kohákův návrh na obohacení sociálnědemokratické rétorické a programové výbavy o důrazný environmentální prvek ovšem, dodáme-li pohled komparativního politologa, naráží na skutečnost, že u dlouhodobě neúspěšnějších západoevropských sociálnědemokratických stran (a ty oprávněně zůstávají přinejmenším implicitně pro ČSSD vzorem) sice došlo k pootevření vrátek ekologické tematické, avšak místo vymezené otázkám životního prostředí v širším slova smyslu patří pouze k vedlejším prvkům jejich apelu na vesměs materiálně orientované sociálnědemokratické voliče.

Rovněž Martin Profant zvolil spíše esejistický styl. Pokusil se o retrospektivní pohled na ČSSD raných 90. let. Text obsahuje řadu velmi zajímavých postřehů, ale celkově se zdá, že autor výrazně přecenil význam „antikomunistického konsenzu“ a podcenil nelehké vnitřní hledání sebe sama samotné ČSSD. Souvisí to patrně s poněkud zjednodušujícím pojetím antikomunismu, které Profant nabízí. Příliš intenzivně se snaží negativně vymezit proti tomuto trendu české politiky jako takovému, což mu zabraňuje vzít v úvahu, že od dob, kdy Hannah Arendtová definovala antikomunismus v podmínkách

50. let, se přece jen neproměnil jenom komunismus, ale i zdroje, nástroje a repertoár jeho odpůrců. Jinak řečeno, Profant podcenil míru autentičnosti *některých* antikomunistických momentů 90. let, když se pokusil devalvovat všechny antikomunistické argumenty jako funkční deriváty dosluhujícího normalizačního komunismu. A ještě jinak řečeno: lze samozřejmě kritizovat Zemana, že si vybral ODS nejen jako svého hlavního protihráče, ale místy i spoluhráče, ovšem neměli bychom přitom podceňovat rizika spojená s alternativou – sblížením s KSČM již v 90. letech.

Příspěvkem Miroslava Nováka komparujícím situaci české levice po roce 1989 s Maďarskem a Polskem se dostáváme ke standardnímu politologickému textu, prakticky jedinému, který provádí důsledné srovnávání v rámci středoevropské tranzice. V tomto ohledu je jen škoda, že Novák nezahrnul do svého příspěvku i Slovensko. Zajímavý je zejména závěr, v němž Novák velmi výstižně analyzuje dilema, před kterým současná ČSSD stojí. Novák má samozřejmě pravdu, když apeluje na změny volebního zákona a zlepšení koaliční kultury českých stran i před volbami. Obávám se však, že cestou bude spíše sblížení ČSSD a KSČM než se středovými stranami, které nenabízejí velkou jistotu své vlastní voličské stability ani nejsou jednoduchými partnery pro vyjednání přijatelného kompromisu. Pak si lze jen přát, aby ČSSD postupovala v pokusu o sblížení s KSČM moudře a udržela si postavení jednoznačně silnějšího hráče.

Petra Hirtlová a Vladimír Srb se věnovali (pro Srba) tradičnímu tématu vztahu české a slovenské levice k rozdělení ČSFR. Téma samo o sobě je patrně zajímavé, ovšem jedná se skutečně již „jen“ o součást soudobých dějin, nikoliv aktuální politiky. Krátký text obsahuje některá problematická místa. Označit HZDS raných 90. let bez dalšího za praviceovou stranu (s. 51) je přinejmenším sporné stejně jako hovořit o „československé“ levici

v situaci dvou paralelně existujících stranických systémů. Celkově článek vlastně tvrdí, že rozdělení ČSFR bylo nelegitimní a že se na něm jako (přinejmenším) spoluviník podílela i česká a slovenská levice. To je samozřejmě zcela legitimní názor, ovšem jeho přínos z hlediska tématu knihy je dosti marginální.

Jan Bureš se ve svém příspěvku naštěstí vrací do politologického hájemství a nabízí zajímavou studii reflektující nejen elektorát KSČM, ale i určitou bezradnost komunistů tváří v tvář nutnosti udržení funkčního kompromisu mezi neostalinismem na jedné straně a pragmatickou modernizací a umírňováním se na straně druhé. Bureš také svým textem *de facto* velmi vhodně doplnil Novákovy poznámky ohledně obtížů a slabin případné užší spolupráce mezi ČSSD a KSČM.

V rozpacích lze stát před následujícím příspěvkem Petra Vyhnánka o mládežnických organizacích současné české levice. Jestliže Hirtlová a Srb byli mimo téma s přiměřeně zajímavým příspěvkem, drží se Vyhnánek sice v mezích tématu, avšak vyprodukoval zcela elementární popis, jakýsi referát na téma „co nabízejí webové stránky Mladých sociálních demokratů a Komunistického svazu mládeže“. Nenajdeme zde žádné srovnání obou organizací mezi sebou, žádná data týkající se členské základny, žádné relevantní informace o spolupráci mezi mládežníky a jejich „mateřskými“ stranami. Nabízí se otázka, co je vlastně ve věku internetu přidanou hodnotou takového popisu a odpověď se hledá skutečně obtížně.

Zato Petr Just zpracoval pro knihu zajímavou a přehlednou sondu do dějin slovenské politiky 90. let, v níž ukazuje, kdo všechno si mohl činit nárok na adjektivum „levicový“ a proč byly vlastně všechny levicové slovenské strany této éry něčím specifické. Autorův přístup je vhodně zarámován do konceptu konfliktních linií a dobového fenoménu „mečiarismu“. Škoda jen, že Just ukončil svou analýzu rokem 2002 a že se nepokusil

zhodnotit, co se ze specifické atmosféry slovenské levice 90. let přeneslo i do současné slovenské politiky.

Viera Zúborová přispěla do kolektivní monografie poněkud eklektickou etudou na téma vývoje levice na Slovensku s přihlédnutím k některým specifickým rysům. Naštěstí spíše doplňuje Justův text, než by jej přímo dublovala. V závěrečném příspěvku Pavel Hynčica vcelku zajímavě analyzoval paradoxy skutečné i zdánlivé provázející programatiku Smeru. Hynčica se pokusil Smer zasadit do komplexní struktury stranické soutěže. Bohužel však příspěvek trpí ne zcela jasnou konceptuální výbavou a zejména poměrně vágní představou, co autor vlastně myslí pod pojmem konfliktních linií. Čtenáři nezbývá než uhadovat.

Celkově můžeme předkládanou knihu označit za zajímavý pokus zmapovat a analyzovat vybrané problémy působení české a slovenské levice po roce 1989. Práce sice trpí tématickou i žánrovou roztržičností a relativním nedostatkem komparativní perspektivy, přesto obsahuje řadu zajímavých textů, které bude třeba brát v dalších analýzách české a slovenské levice vážně.

Vít Hloušek

Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity

Rikard Bengtsson (red.):

**I EUROPAS TJÄNST. SVERIGES
ORDFÖRANDESKAPET I EU 2009**

Stockholm: SNS Förlag, 2010. 338 stran.

V posledních letech začalo v politologické produkci přibývat rozsáhlejších publikací, jež se zaměřují na analýzu fenoménu předsednictví Rady EU. Příznačné je, že boom předsednického výzkumu začal ve Švédsku – tedy v zemi, která tradičně preferuje spíše

mezivládní a pozvolnější tempo evropské integrace. Právě předsednictví Rady EU je tradičně považováno za vlajkovou loď státy kontrolovaného budování Evropské unie. Skutečnost, že s moderním teoretickým výzkumem (a posléze také s popisem jednotlivých mandátů) předsednictví jsou spjata jména švédských politologů typu Jonase Tallberga, Ole Elgströma či Rikarda Bengtssona, proto není nikterak náhodná.

Posledně jmenovaný politolog, který působí jako docent na univerzitě v Lundu, je editorem sborníku, jenž se zaměřuje na analýzu švédského předsednictví Rady EU z druhé poloviny roku 2009. Rikard Bengtsson se autorsky podílel již na sborníku, který při příležitosti prvního švédského předsednictví (z roku 2001) redigoval Jonas Tallberg. V případě recenzované knihy se role symbolicky prohodily, protože Jonas Tallberg, jeden z nejznámějších současných švédských politologů, se na knize podílel jako spoluautor (právě s Rikardem Bengtssonem) poslední kapitoly, srovnávající první a druhé švédské předsednictví.

Sborník, jehož titul lze předložit jako „ve službách Evropy“ (čtenář se neubrání paralele s bondovským „ve službách Jeho veličenstva“), se skládá (kromě předmluvy a již zmíněného komparativního závěru) ze dvou částí. První se v pěti kapitolách zaměřuje na analýzu klíčových priorit švédského předsednictví – agendu ochrany klimatu (kapitola 1), ekonomickou krizi (kapitola 2), migrační politiku (kapitola 3), regionální priority (kapitola 4) a zahraničně-politickou agendu. Kniha v této souvislosti kopíruje strukturu programu švédského předsednictví, které deskriptivně analyzuje. Druhý úsek publikace se ve čtveřici kapitol zaměřuje na analýzu procesních stránek předsednictví – autoři se konkrétně zabývají chováním Švédska v institucionálním procesu EU (kapitola 6), rolí vnitřní politiky pro švédské předsednictví (kapitola 7), předsednickou organizací (kapitola 8) a konečně mediálním obrazem